איבעיא להו בית לאחד ודיוטא לאחד מהו מי הוי שיור או לא אם תמצא לומר בית לאחד ודיוטא לאחד לא הוי שיור חוץ מדיוטא מהו אמר רבא אמר רב נחמן אם תמצא לומר בית לאחד ודיוטא לאחד לא הוי שיור אחוץ מדיוטא הוי שיור ואליבא דרב זביד דאמר א)שאם רצה להוציא בה זיזין מוציא אלמא כיון דשייר דיוטא מקום זיזין נמי שייר ב)(הכא נמי כיון דאמר חוץ מפירותיו מקום פירי שייר) אמר רב יוסף בר מניומי אמר רב נחמן שכיב מרע שכתב כל נכסיו לאחרים ברואין אם במחלק מת קנו כולן עמד חוזר בכולן אם בנמלך מת קנו כולן עמד אינו חוזר אלא באחרון (א) ודלמא עיוני קא מעיין והדר יהיב סתמיה דשכיב מרע מידק דייק והדר יהיב אמר רב אחא בר מניומי אמר רב נחמן גשכיב מרע שכתב כל נכסיו לאחרים ועמד אינו חוזר חיישינן שמא יש לו נכסים במדינה אחרת ואלא מתני' דקתני לא שייר קרקע כל שהוא אין מתנתו קיימת היכי משכחת לה אמר רב חמא (ב) דבאומר כל נכסי מר בר רב אשי אמר (ג) הבמוחזק לן דלית ליה איבעיא להו חזרה במקצת הוי חזרה בכולה או לא תא שמע כולן לראשון ומקצתן לשני ושני קנה ראשון לא קנה מאי לאו בשמת לא בשעמד הכי נמי מסתברא מדקתני סיפא ג)מקצתן לראשון וכולן לשני ראשון קנה שני לא קנה אי אמרת בשלמא בשעמד משום הכי שני לא קנה אלא אי אמרת בשמת תרווייהו ליקנו א"ל רב יימר לרב אשי ותהוי נמי בשעמד אי אמרת בשלמא חזרה במקצת הויא חזרה בכולה היינו דשני מיהת קנה אלא אי אמרת חזרה במקצת לא הויא חזרה בכולה ניהוי כמחלק ולחד מינייהו לא ליקנו זוהלכתא חזרה במקצת הויא חזרה בכולה רישא משכחת לה חבין שמת בין שעמד סיפא לא משכחת לה אלא כשעמד טאיבעיא להו ד)הקדיש כל נכסיו ועמד מהו מי אמרינן כל לגבי הקדש גמר ומקני או דלמא כל לגבי נפשיה לא גמר ומקני הפקיר כל נכסיו מהו מי אמרינן כיון דאף לעניים כעשירים גמר ומקני או דלמא כל לגבי נפשיה לא גמר ומקני חילק כל נכסיו לעניים מאי מי אמרינן צדקה ודאי מגמר גמר ומקני או דלמא כל לגבי נפשיה לא גמר ומקני יתיקו ה) (ד) (ל"א) הקדיש כל נכסיו מהו הפקיר כל נכסיו מהו כחילק כל נכסיו לעניים מהו תיקו אמר רב ששת ליטול ויזכה ויחזיק ויקנה כולן לשון מתנה הן במתניתא תנא מאף יחסין וירת בראוי ליורשו ו)ור' יוחנן בן ברוקה היא איבעיא להו

יהנה

חיישינן שמא יש לו נכסים במקום אחר. ואע"ג דאמרי' לעיל איפכא להקל וניחוש דלמא עיוני עיין והדר יהיב היינו טעמא דמסתבר למימר עיוני עיין הואיל וכבר חלקסא:

שכיב

איבעיא להו בית לאחד. במתנת בריא ודיוטא לאחד (ה) הוי מקום שיור מי איכא להאי בעל דיוטא שיור מקום בחצר להוצאת זיזין או לא. אם תמצי לומר לא הוי שיור לאחריני אבל לעצמו הוי שיור כגון דאמר ליה בית אני מוכר לך חוץ מדיוטא העליונה או דלמא ליכא שיור: **ואליבא דרב זביד.** דכי א"ל סתמא בית זה אני מוכר לך לא קנה דיוטא העליונה כדתנן בהמוכר את הבית (לעיל דף סה.) לא מכר את הגג בזמן שיש לו מעקה גבוה י' טפחים דהיינו דיוטא וכי א"ל חוץ לטפויי מילתא קאתי ושייר לו מקום בחצר להוצאת זיזין מן הדיוטא לחצר של לוקח: **אם במחלק.** שמשעה ראשונה שהתחיל לחלק היה בדעתו לחלק כל נכסיו ולא לשייר כלום: **אם מת קנו כולן.** כדין כל מתנת שכ"מ שאין צריכה קנין אם מת: **אם בנמלך.** שלא היה בדעתו לחלק כל נכסיו אלא אחר שחילק שתק ולא רצה לחלק עוד חזר ונמלך בעצמו לחלק כל הנותר: **אלא באחרון.** בלבד דלא הוי בה שיור אבל קמאי קנו כדקתני מתניתין) שייר קרקע כל שהוא מתנתו מתנה: **ניחוש.** דלמא האי דשתיק וחישב בין מתנה למתנה לא הוי כנמלך אלא עיוני מעיין מה יתן לכל אחד ומעיקרא היה בדעתו לחלק את הכל ויחזור בו כשיעמוד מחליו ואמאי קנו קמאי: **סתמא דשכיב מרע.** עיוני קמעיין בלבו מה יתן לכל אחד קודם שיבואו לפניו ואין לו לשתוק בין זה לזה ומדשתק נמלך הוי: **אמר רב נחמן שכיב מרע שכתב כל נכסיו.** הידועין ולא נמצא לו שיור ועמד אינו חוזר כו': **באומר כל נכסיי.** לא חילק שדותיו וכרמיו לכל אחד בפני עצמו אלא לשון זה כתב כל נכסיי אני נותן לפלוני ופלוני דכל היכא דאיתנהו נתונין הן (ו) במתנה ואין כאן שיור. ובפר"ח גרס כל נכסיי אלו הן ולא נהירא: **במוחזק.** שאנו מוחזקין בו שאין לו עוד נכסים: **איבעיא להו חזרה במקצת.** שכיב מרע שכתב כל נכסיו לאחד וחזר בו במקצת ונתן שוב לאחר שהרי יכול לעשות כן כדאמרינן דייתיקי מבטלת דייתיקי בפירקין דלעיל (דף קנה:) מי הויא חזרה בכל הנכסים שנתן לראשון דגלי דעתיה שמתחרט בראשון ומה שנתן לשני מתנה במקצת היא דאיכא שיור והויא מתנה ואתו יורשין ומפקי מיד ראשון כל המותר או לא הויא חזרה אלא מה שנתן לשני קנה שני והנותר קנה ראשון ואם יעמוד מחליו יחזור בשניהן שהרי לא שייר לעצמו כלום: **ת"ש דתניא כולן לראשון.** במתנת שכ"מ ומקצתו נתן לשני שחזר במקצת: **שני קנה.** מה שנתן לו ממה נפשך ל"ש מת ול"ש עמד דהא מתנת שכ"מ במקצת היא והויא מתנה שהרי שייר לעצמו מותר נכסים שנתן לראשון שהרי ראשון לא קנה: **מאי לאו בשמת.** וקתני הראשון לא קנה אלמא חזרה במקצת הויא חזרה בכולהו דאי לא הויא חזרה תרווייהו ליקנו בכל הנכסים: **ומשני לא.** לעולם לא הויא חזרה וברייתא כשעמד הלכך שני קנה דמתנה במקצת לא מצי הדר ביה כדקתני מתני' אבל בראשון שניתנו לו כל הנכסים בלא שיור אם עמד חוזר כדתנן במתני' ולקמן פרכינן אי כשעמד תרווייהו לא ליקנו ואפי' שני דכיון דחזרה במקצת לא הויא חזרה בכולהו גבי שני ליכא שיור דהא לא הדר ביה מראשון אלא במה שנתן לשני ובין שניהן נתן הכל ולא שייר לעצמו כלום ומהכא פשטינן במסקנא חזרה במקצת הויא חזרה בכולה הלכך בין שמת בין שעמד שני קנה שהרי חזר בו מראשון לגמרי ושייר לעצמו שיור נכסיו שנתן לראשון וחזר בו מהן ומתנה במקצת שמה מתנה: **ה"נ מסתברא.** דבשעמד עסקינן דקתני מקצתן לראשון (ז) וחזר בו ונתן כולו לשני ראשון קנה שהיה בה שיור והויא מתנה כדקתני מתני' דמתנת שכ"מ במקצת מתנה גמורה היא שני לא קנה כלל דלא שייר לעצמו כלום והלכך אם עמד חוזר: **אי אמרת בשלמא בשעמד היינו דשני מיהא לא קנה.** כדתנן [לעיל קמו:] לא שייר קרקע כל שהוא אין מתנתו מתנה: **אלא אי אמרת בשמת תרווייהו נמי ליקנו.** כדין מתנת שכ"מ שקונה אחר מיתה היכא דליכא שיור ואם עמד חוזר דאילו מתנה במקצת בין מת בין עמד מתנה גמורה היא אלא לאו בשעמד ומדסיפא בשעמד רישא נמי בשעמד: **א"ל רב יימר לרב אשי ותהוי נמי.** רישא בשעמד אפ"ה תפשוט דחזרה במקצת הויא חזרה בכולה דאי אמרת בשלמא חזרה במקצת הויא חזרה (ח) היינו דשני קנה דאיכא שיור נכסים לשכ"מ שחוזר בו ממה שנתנו לראשון וראשון לא קנה אלא אי אמרת לא שמה חזרה אלא מה שלא נתן לשני נשאר ביד ראשון תרווייהו נמי לא ליקנו שהרי בין שניהם נתן כל הנכסים ולא שייר לעצמו קרקע כל שהוא: **בין שמת בין שעמד.** שני קנה דהא הדר ביה מראשון ואיכא שיור טובא ראשון לא קנה דהא הדר ביה ואפי' מת לא יקנה ראשון דהא קי"ל [לעיל קנה:] דייתיקי מבטלת דייתיקי מה לי חוזר בו מראשון ונותן לשני מה לי חוזר בו ומעכב לעצמו וליורשיו: **סיפא לא משכחת לה אלא בשעמד.** הלכך ראשון קנה דמתנה מקצת הוא ואיכא שיור שני לא קנה דלא הוה במתנתו שיור דאי בשמת תרווייהו ליקנו: **איבעיא להו.** שכיב מרע שהקדיש כל נכסיו בלא שיור ואח"כ עמד מחליו מי מצי הדר ביה מי חמיר ממתנת הדיוט דנימא דגמר והקדיש הכל בלב שלם בין יחיה בין ימות. ואת"ל דגבי הקדש הכל מוקדש ואפילו עמד: **הפקיר כל נכסיו מהו.** מי לימא כוונתו לשמים ואקני לגמרי לכל מי שיבוא ויזכה או לא א"נ כיון דהפקיר ממונו הוציאו מדעתו לגמרי ואינו חפץ בחזרתו שאינו רוצה ליהנות עוד ממנו ואת"ל גבי הפקר דאינו חושש בזה הממון הואיל והפקירו ולא דקדק לחלקו לאוהביו: **חילק נכסיו לעניים מהו.** מי לימא יד עניים כיד הקדש ואם עמד אינו חוזר או לא תיקו: **א"ר ששת.** שכ"מ שאמר יזכה פלוני בנכסיי או יטול או יחזיק או יקנה כולן לשון מתנה וקנה דלשון מתנה בעינן כדאמרינן לעיל (דף קמז:) ידור פלוני בבית זה לא אמר ולא כלום עד דאמר תנו או יטול ויקנה או יחסין וירת אם הוא ראוי ליורשו כגון בן בין הבנים: **ור' יוחנן בן ברוקה היא.** דאמר בפירקין דלעיל (דף קל.) דבריו קיימין וקי"ל כוותיה דפסקינן התם הלכה כמותו:

יהנה

עין משפט
נר מצוה

עז א מיי' פכ"ד מהל' מכירה הל' טו ועי' במ"מ טוש"ע ח"מ סי' ריב סעיף ג:

עח ב מיי' פ"ח מהל' זכייה ומתנה הל' כא סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סי' רנ סעיף יא:

עט ג ד ה מיי' שם הל' כ ועיין בהשגות ובמ"מ טוש"ע שם ס"י:

פ ו ז ח מיי' שם פ"ט הל' יז סמג שם טוש"ע ח"מ שם סעיף יב:

פא ט י כ מיי' שם הל' יט טוש"ע שם סעיף ג וחוזר בכולן:

פב ל מ מיי' שם הל' ג וסמג שם טוש"ע ח"מ סי' רנג סעיף ב:

רבינו גרשום

בעיא מתנינן לי' ואדריש לקיש דאמר ריש לקיש כו' משום דלטפויי מלתא קאתי: איבעיא להו מכר בית לאחד ודיוטא לאחר מהו. מי אמרינן דהוי שיור בחצר ומצי האי שני להוציא בה זיזין וגזוזטראות: אמר לראשון חוץ מדיוטא אני מוכר לך. הוי שיור בגוף החצר דלטפויי קאתי: שכיב מרע שכתב כל נכסיו לאחרים. ולא שייר כלום: רואין אם כמחלק. שיהיה שדה זו לפלוני א) וכן מכל נכסיו ואם מת קנו כולן ואם עמד מחליו חוזר בכולן אפי' מראשון דלא אמרי' מה שנתן לאחרון הוי שיור לקמאי משום דאמר מעיקרא הוה סדור בלבו מה שיהא נותן לכל חד ואילו היה יכול לומר לכולן בדבור אחד היה עושה אלא שאי אפשר לקרות שתי שמות כאחת ולא הוי אחרון שיור יותר מראשון דלכולן רצה לומר בדבור אחד אלא שאי אפשר הלכך אם עמד חוזר בכולן אפי' מראשון: אם בנמלך. שנתן שדה אחת לפלוני וקודם שהיה נותן לאחד היה ממתין ומימלך מעצמו ואחר כך נותן וכן בכולן. ודאי הוי שיור ואם עמד אינו חוזר אלא באחרון בלבד דלא שייר מאחרון כלום. ומקשי' ואמאי קנו כולהו לבר מאחרון וניחוש דלמא האי דמימלך השתא עיוני מעיין ומחשב האיך סידר בלבו מעיקרא לכל אחד איזו שדה לזה ואיזו לזה ולהכי שתק עד דאידכר ולא משום דמשייר הלכך ליהוי חוזר בכולן. ומשני לעולם אינו חוזר אלא באחרון בלבד וכל אחרונה הוי שיור לראשונה הואיל דנמלך. ודקא אמרת ניחוש דלמא עיוני מעיין ודאי לא מעיין השתא בשעת דבור דסתמא שכיב מרע מידק דייק ברישא מאי דבעי למיעבד והדר יהיב בשעה אחת לכל מאן דבעי אלא האי כיון דמתמלך וממתין שעה בין נתינה לנתינה ש"מ שיורי שייר ואינו חוזר אלא באחרון בלבד דלא שייר לו כלום: שמא יש לו נכסים במדינת הים. ושייר לעצמו: היכי משכחת לה. הא מצינן למימר שמא נכסים יש לו במדינת הים ושיירו ואמאי אין מתנתו מתנה: באומר כל נכסי לו. דהשתא לא משייר ליה כלום בעולם. והא דאמר רב נחמן שכיב מרע שכתב כל נכסיו עמד אינו חוזר משום דכל נכסין שבכאן משמע שכתב לו ולא אותן שבמדינת הים: ומר בר רב אשי (משמיה) אמר מתני' במוחזק. שמוחזק הוא שאין לו נכסים במדינת הים שלא היה שם מעולם ומשום הכי לא שייר ואין מתנתו מתנה. ולעולם כדקאמר רב נחמן: איבעיא להו. שכיב מרע שכתב כל נכסיו לאחד וחזר וכתב מאותן הנכסים עצמן מקצתן לאחר שרשאי הוא לעשות כן כדאמר דייתיקי מבטל דייתיקי: מאי. מי אמרינן כיון דחזר במקצת כמאן דחזר בכולהו דמי ואין לו לראשון כלום. או דלמא במאי דחזר חזר במאי דלא חזר לא חזר וקני במאי דלא חזר: ת"ש כתב כולן נכסים לראשון ומקצתן של אותן נכסים כתב לשני. דחזר במקצת מראשון. שני קנה דלא חזר במתנתו: ראשון לא קנה. אפי' במאי שלא חזר: מאי לאו בשמת. אותו שכיב מרע עסקינן ושמעת מיניה דחזרה במקצת הויא חזרה בכולה: לא בשעמד. לעולם לא הויא חזרה בכולה והכא מאי טעמא ראשון לא קנה הואיל שכתב לו כל נכסיו דלא שייר לעצמו כלום וכיון דעמד לא קנה ושני קנה משום דלא כתב לו אלא מקצת אבל אם מת לא הויא חזרה בכולה: הכי נמי מסתברא. דברייתא בשעמד הוא: מדקתני סיפא. דהך ברייתא כתב

רבינו גרשום (המשך)

מקצתן לראשון וכולן הנכסים שנשתיירו לשני ראשון קנה משום דשייר. שני לא קנה דלא שייר לעצמו כלום: אלא אי אמרת בשמת תרווייהו ליקני. כדאמרינן לעיל אם כמחלק מת קנו כולם והא מחלק הוא. אלא ש"מ בשעמד ואכתי לא שמעת מינה דחזרה במקצת הויא חזרה בכולה: אמר ליה רב יימר לרב אשי ותיהוי נמי ברייתא זו בשעמד. ואפי' הכי איכא למידק מינה דחזרה במקצת הויא חזרה בכולה: אי אמרת בשלמא כו' היינו דשני מיהת קנה. דהואיל דחזרה במקצת מראשון הוה כחזרה בכולה וברשותיה דנותן קיימי והוא לא נתן לשני אלא מקצתן הרי שייר מקצת שלא נתן לעצמו משום הכי קנה שני: אלא אי אמרת לא הויא חזרה בכולה. תרווייהו לא ליקני ראשון לא ליקני שכתב לו כל נכסיו ולא שייר לעצמו כלום ושני לא ליקני הואיל דחזרה במקצת לא הויא חזרה בכולה ולא נשתייר לעצמו כלום דאותו מקצת מראשון נתן לשני והשאר היו ברשות ראשון ולא ברשות נותן. אלא לאו ש"מ דמשום הכי קתני רישא שני קנה דחזרה במקצת הויא חזרה בכולה ונשתייר לו מקצת. והכי הלכתא דחזרה במקצת הוי חזרה בכולה. ורישא דהך ברייתא מתוקמא שפיר בין בשמת בין בשעמד. דאם מת הואיל שנתן כולן לראשון ומקצתן לשני שני ודאי קנה ראשון לא קנה. דכי היכי דחזר במקצת שנתן לשני חזר נמי בכל מה שנשתייר לו לראשון בין בשעמד ראשון לא קנה דהא כתב לו כל נכסיו בלא שיור ושני קנה שכשחזר במקצת מראשון חזר בכולן וכשנתן מקצת לשני שייר לעצמו מקצת האחר: סיפא לא משכחת לה. דראשון קנה שני לא קנה: אלא בשעמד. ולא משום טעמא דחזרה אלא משום דלראשון שייר ולשני לא שייר דאי בשמת תרווייהו ליקנו: הקדיש כל נכסיו מהו מי אמרינן. הואיל דלא שייר כלום חוזר בו כדין מתנת הדיוט. או דלמא אינו חוזר ולא דיינינן ליה כהדיוט וכך מפרשי' הפקיר וחילק: אם תמצי לומר הפקיר לא ידע ממאן ליתבע. חילק מהו: כולן לשון מתנה הוא. וקנה. בראוי ליורשו

מסורת הש"ס

א) [לעיל סג: סד.], ב) רש"ל מ"ז, ג) נדרים מג., ד) [עי' תוס' לקמן קנד: ד"ה שכיבן], ה) מאיבעיא להו עד תיקו אינו מגירסת הרשב"ם. רש"ל, ו) [לעיל קל.], ז) [לעיל קמו:].

הגהות הב"ח

(א) גמרא אלא באחרון ניחוש דלמא עיוני: (ב) שם באומר כל נכסי. נ"ב ס"א באומר נכסי אלו: (ג) שם במוחזק לן דלית ליה. נ"ב גם מכאן ראיה למה שכתבו תוספות לעיל דף מד ע"ב דאפשר שיש אדם שאין לו קרקע ע"ש: (ד) שם לא גמר ומקני תיקו איבעיא להו הקדיש כל נכסיו כו' ותיבת ל"א נמחק: (ה) רשב"ם ד"ה איבעיא וכו' לאחד הס"ד ואח"כ מ"ה מי הוי שיור כו' ותיבת מקום נמחק: (ו) ד"ה באומר וכו' במתנת שכיב מרע ואין כאן: (ז) ד"ה ה"נ וכו' וחזר ונתן כולן לשני. נ"ב פי' וכולן מה ששייר ולא נתן לראשון נתן הכל לשני וכן פירשו הרי"ף והרא"ש להדיא: (ח) ד"ה א"ל רב יימר וכו' חזרה בכולה היינו דשני:

מוסף רש"י

שאם רצה להוציא בה זיזין. שאם רצה מוכר להוציא זיזין מדיוטא עליונה כנגד חצר של לוקח שמכר לו זה הבית והחצר, מוציא. דלהכי אהני תנאיה והכי אמר ליה על מנת שתהא דיוטא העליונה שלי לגמרי לעשות בה חפצי אף להוציא ממנה זיזין כמתחילה קודם שמכרתי לך הבית והחצר, דשייר בתנאי מקום בחצר (לעיל סג: עי"ש). **מקצתן לראשון וכולן לשני.** שכיב מרע שכתב מקצת נכסיו לאחד והשאר כולן כתב לשני, ראשון קנה שני לא קנה. ואם עמד חוזר בשני ואינו חוזר בראשון, לפי שכשכתב לראשון שייר לעצמו מה שנתן אחר כך לשני, ומן השני חוזר דלא שייר כלום ומשום הכי לא קנה (נדרים מג.).

מוסף תוספות

א. [ן]הוכיח סופו על תחילתו וכו', ומה שהוא מפסיק בין מתנה למתנה, עיוני קא מעיין. רבינו יונה.

א) נראה דצ"ל אם כמחלק שיהיה שדה זו לפלוני ושדה זו לפלוני וכך מכל נכסיו וכו'.